

AIDS **NYT** 32

Sundhedsstyrelsen, AIDS-sekretariatet

December 1989

AIDS på dagsordenen

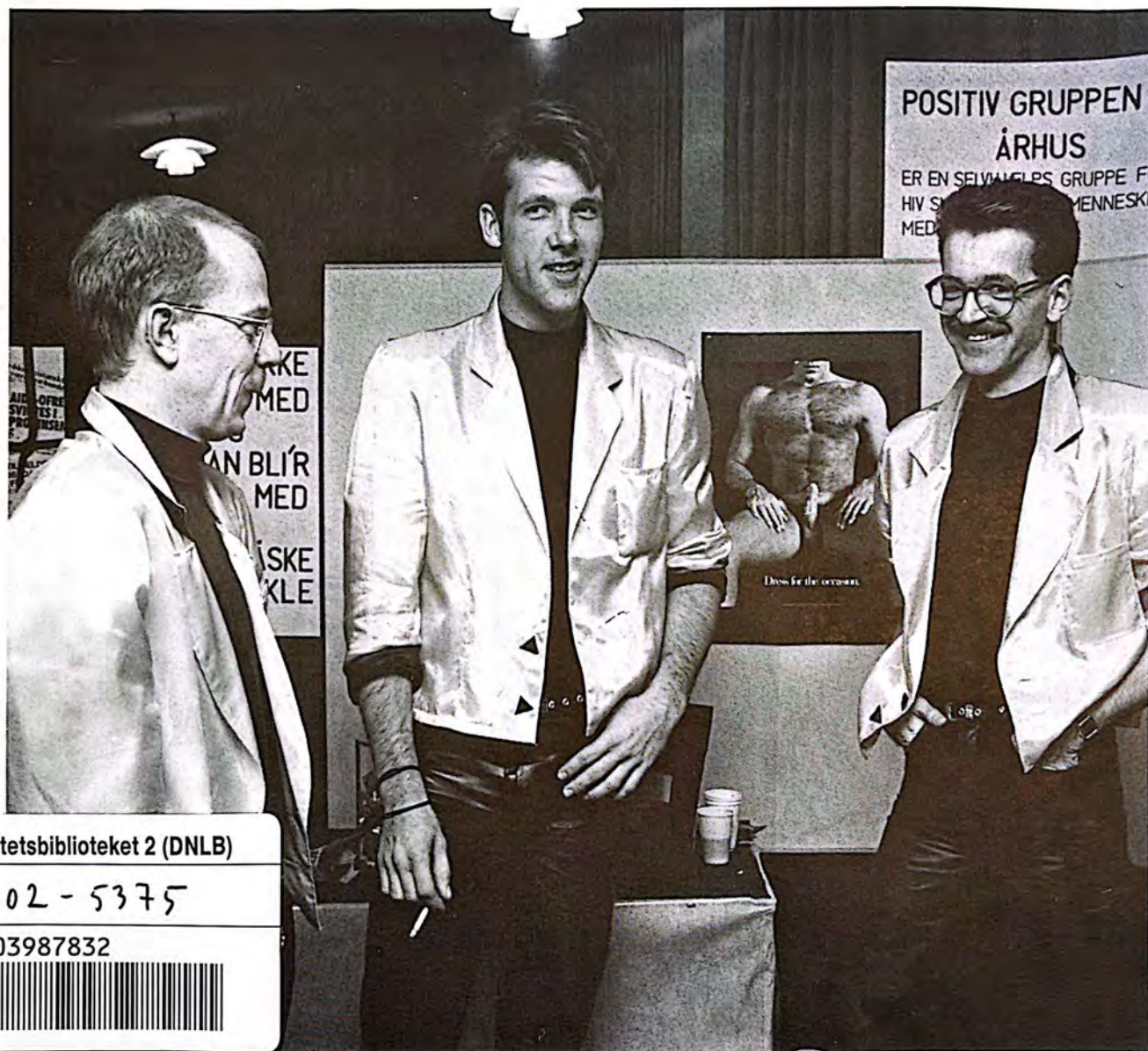

FOTO: JENS BYGHOLM/VERDENSBILLEDER

Universitetsbiblioteket 2 (DNLB)

0902 - 5375

200003987832

Tre festklædte fyre i skindbukser og gule silkeskjorter fra Positivgruppen i Århus var med til at sætte AIDS på dagsordenen i slutningen af 1989. Ca. 5.000 unge deltog i AIDS-dagen i Århus d. 1. december, hvor der var udstilling, teater, musik, digte og noveller. Der var også mange deltagere i aktiviteter i andre byer på den internationale AIDS-dag. I København dannede Arbejdermuseet ramme om 10 dages aktiviteter med udstilling af navne-tæpper, oplæg og debat samt kunstnerisk underholdning.

Hvis nogen mener, at AIDS-oplysningen har været lidt ude af billedet i 1989, så viser dette nummer af AIDS-Nyt, at den stadig er på banen – og at der er god grund til at fortsætte indsatsen.

I Danmark vil vi inden årsskiftet nå op på 500 AIDS-tilfælde. På verdensplan er der ifølge WHO ca. 200.000 kendte AIDS-tilfælde.

Retrovir er foreløbig den medicin, der stilles de største forhåbninger til i AIDS-behandlingen. Derfor et tema på 4 sider i dette nummer om Retrovir.

Vi fortæller også om nye oplysnings-materialer, der er på vej ud til meget præcise målgrupper: Børn, stofmisbrugere og sundhedspersonale. Og vi præsenterer AIDS-Fondets nye plakat. AIDS-Fondet uddelte på sit årsmøde priser til filminstruktør Per Wennick, journalist Ruth Nørthen, Det fri Aktuelt, kok Robert Holm Jensen (tidligere Politikens Hus) og læge Court Petersen, Hvidovre Hospital.

AIDS-Nyt er udgivet af Sundhedsstyrelsen.

Daglig redaktion: Michael von Magnus (ansv.), Bjørn Knudsen og Flemming Stenz, AIDS-Sekretariatet, samt journalisterne Niels Glavind, Bureau 2000, og Jens-Emil Nielsen, Komiteen for Sundhedsoplysning. I et rådgivende redaktionspanel sidder desuden Henrik Zoffmann, Statens Seruminstitut, Finn Trunk Black, Marselisborg Hospital samt AIDS-konsulent Lisbeth Rasmussen, Viborg Amt.

Grafisk tilrettelæggelse: Freddy Pedersen.

Oplag: 23.000 eks.

ISSN 0902-5375

En årgang af AIDS-nyt er på mindst 10 numre af normalt 8 sider. Et årsabonnement tegnes ved at sende 40 kr. til Avispostkontoret, 1535 København V på Gironr. 8 63 79 97.

Adresseændring sker ved henvendelse til posthuset.

Nærmere oplysning om AIDS fås hos:

AIDS-Linien, Tlf.: 33 91 11 19

Ekspektion af gratis materialer: Tlf.: 33 92 92 06.

Indhold

AIDS-puljen: 8,5 mill. kr. til 20 projekter	2
198.165 kendte	
AIDS-tilfælde	3
Retrovir: Lovende forsøg ...	4
DDI: Alternativ til Retrovir? ..	4
Retrovir: Sådan virker det ..	6
Retrovir: En kostbar medicin	7
5.000 unge til AIDS-dag	
i Århus	8
Nye AIDS-film og pjecer ...	10
HIV-hjælpen	12

AIDS-puljen

8,5 mill. kr. til 20 projekter

20 projekter til et samlet beløb på 8,5 mill. kr. fik støtte, da Sundhedsministeriet fordelte resten af pengene i den særlige AIDS-pulje, som er afsat på finansloven.

AIDS-puljen kan støtte projekter i forbindelse med oplysning, psykosocial støtte m.v. og administreres af sundhedsstyrelsen som afgiver indstilling til sundhedsministeren. Der uddes penge to gange årligt.

Ved sidste ansøgningsfrist den 1. september 1989 lå der ansøgninger om støtte til 31 projekter med en samlet værdi af 16 mill. kr. Men man havde altså kun midler til omkring det halve.

Der er bevilget 50.000 kr. til et forsøg med fysioterapi i hjemmene. Se AIDS-Nyt nr. 31. Der går 111.284 kr. til en socialrådgiver i tilknytning til Positivgruppen. Socialstyrelsen yder tilsvarende et beløb af de sociale udviklingsmidler.

Et projekt med unge stofmisbrugere i Kalundborg får 226.000 kr.

Et narkoprojekt i Thisted får 80.000 kr.

Danmarks Bløderforening får 885.000 kr. som bl.a. skal gå til at fortsætte projektet med psykosocial støtte til medlemmerne med bistand af psykolog og socialrådgiver.

Til en spørgeskemaundersøgelse om ændringer i unges seksualadfærd er bevilget 7.000 kr.

En psykologistuderende har fået bevilget 15.000 kr. i konsulentstøtte til et projekt, der gennem samtaler skal vurdere, hvilke faktorer, der har betydning for, at AIDS-syge overlever længe.

Læge Tine Houmann og psykologen Carsten Nagel vil sammen - gennem samtaler med smittede - kortlægge hvilken betydning HIV-smitte har for glæden ved sex. Det får de 65.320 kr. til. Et narkoprojekt i Helsingør får 325.000 kr.

En række kirkelige organisationer har søgt og fået 64.273 kr. til etablering af en folkekirkelig AIDS-konsulenttjeneste.

Psykolog Bente Simon har fået 25.340 kr. til at undersøge psykologiske aspekter ved risikoadfærd hos stofmisbrugere.

Brugergruppen ved Rigshospitalets Epidemifdeling M vil udarbejde en

pjece om støttemuligheder efter bistandsloven m.v. for HIV-smittede. Hertil er bevilget 30.000 kr.

Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske får 4.050.000 kr. til at videreføre sin STOP AIDS-kampagne i 1990. Det er lidt mere end i 1989, hvor man fik 3,3 mill. kr. Landsforeningen havde dog søgt om næsten 6 mill. kr.

AIDS-Fondet vil foretage en undersøgelse af, hvordan man kan iværksætte oplysning om HIV og AIDS i fængslerne. Projektet støttes med 60.000 kr.

Desuden vil AIDS-Fondet udsende en populær pjece - en tegneserie for voksne - om AIDS på arbejdspladsen. Pjecen skal uddeles i meget stort oplag. Initiativet får tilslutning fra Sundhedsstyrelsen, ligesom en husstandsdeling overvejes. Projektet støttes med 1,7 mill. kr.

AIDS-Sekretariatet ved Fyns amt har fået 350.000 kr. til et projekt, hvor man vil lave opsøgende arbejde overfor prostituerede.

Det danske Center for Menneskerettigheder støttes med 300.000 kr. til et projekt, som skal belyse AIDS-syges og HIV-smittedes retsstilling. Projektet koordineres med tilsvarende projekter i andre lande.

Der er bevilget 103.000 kr. til landlægen i Grønland til vurdering af den grønlandske befolknings viden og adfærd i relation til AIDS.

Endelig har man revurderet en ansøgning fra det såkaldte »HIV O'Høj-projekt« for stofmisbrugere i Køge (se AIDS-Nyt nr. 27). Projektet støttes med 84.850 kr.

Blandt de projekter, som ikke får støtte, er »Den supplerende AIDS-kampagne« som havde søgt om 1,4 mill. kr. til en kampagne, der bl.a. skulle understrege værdien af et livs langt parforhold.

Med den sidste uddeling har AIDS-puljen i år i alt uddelt 13,5 mill. kr. og der er kun ca. 100.000 kr. tilbage. Næste år ventes puljen at blive mindre, nemlig på 5,8 mill. kr.

AIDS-puljens næste ansøgningsfrist bliver 1. marts 1990. Nærmere oplysninger om puljens formål, ansøgningskemaer, vejledning m.v. kan fås ved henvendelse til Sundhedsstyrelsens AIDS-Sekretariat.

WHO

198.165 kendte AIDS-tilfælde

I løbet af november 1989 blev der anmeldt 10 nye AIDS-tilfælde i Danmark. Dermed er der i alt anmeldt 494 danske AIDS-tilfælde. 277 er døde.

På verdensplan havde Verdenssundhedsorganisationen WHO ved udgangen af november 1989 kendskab til 198.165 AIDS-tilfælde, som fordelte sig således:

Afrika: 36.486 AIDS-tilfælde.
Nord-og Sydamerika: 131.250 AIDS-tilfælde.
(Heraf USA alene: 110.333 AIDS-tilfælde).

Asien: 481 AIDS-tilfælde.
Europa: 28.247 AIDS-tilfælde.
Australien og Stillehavet: 1.701 AIDS-tilfælde.

Tallene viser kun de rapporterede sygdomstilfælde. I en række u-lande må man regne med, at de fleste AIDS-tilfælde aldrig bliver diagnosticeret.

Der er store forskelle i smittemønstre mellem de forskellige lande. Disse forskelle gør sig også gældende i f.eks. Vesteuropa. Nedenstående tabel viser for 15 udvalgte europæiske lande det samlede antal anmeldte AIDS-til-

fælde samt den smittemåde, som ligger bag disse AIDS-tilfælde - i følge myndighedernes vurdering i det enkelte tilfælde.

Tabellen viser, at mønstret i Danmark stort set svarer stort set til det mønster, man finder i det øvrige Nordeuropa. I lande som Italien og Spanien er de fleste AIDS-syge derimod stofmisbrugere.

30. juni 1989 var der i de 15 lande 759 AIDS-syge, der havde fået deres sygdom gennem bløderpræparater. 885 havde fået sygdommen ved blodtransfusion. 426 børn af HIV-smittede mødre havde fået AIDS.

Anmeldte AIDS-tilfælde pr. 30. november 1989 og smittemåde i udvalgte europæiske lande¹

Land	smittemåde					Samlet antal
	Homo/bisex. kontakt	i.v. stofmisbrug	Homo/bisex. kontakt + stofmisbrug	Hetero-sexuel kontakt	Andet ²⁾	
			%			
Belgien	32	3	1	50	14	563
Danmark	80	3	1	6	10	494
Finland	78	2	0	11	9	49
Frankrig	54	16	2	10	17	8.025
Vesttyskland	72	11	1	3	13	4.093
Grækenland	50	4	0	21	25	249
Irland	41	34	5	3	17	108
Italien	16	66	3	6	9	4.663
Luxemborg	50	22	0	6	22	20
Holland	81	7	1	5	5	983
Portugal	47	7	1	20	26	306
Spanien	18	62	3	3	13	3.965
Sverige	74	2	0	9	15	346
Schweitz	50	31	2	9	9	1.046
Storbritannien	81	3	1	4	10	2.649
I alt	49	28	2	8	13	23.559

Noter: 1) Procentfordelingen er beregnet pr. 30. juni 1989, mens antallet af AIDS-tilfælde er de senest tilgængelige før 1. december 1989. Procentfordelingen har dog næppe ændret sig væsentligt i løbet af disse måneder, selv om der i alle lande er en tendens til, at andelen af stofmisbrugere stiger. 2) Gruppen »andet« i denne tabel omfatter bløderpatienter, transfusions-smittede, smitteoverførsel fra mor til barn og ukendt smittemåde.

Retrovir

Lovende forsøg med behandling af HIV-smittede

Stoffet Retrovir har siden 1987 stået i centrum for behandlingen af patienter med AIDS. Retrovir er det eneste anerkendte middel, der kan holde selve sygdommen AIDS tilbage. Alligevel er det også et kontroversielt stof. Prisen og de ofte meget alvorlige bivirkninger bidrager hertil.

I august 1989 meddelte de amerikanske sundhedsmyndigheder, at de havde fået resultater fra to større forsøg med at give Retrovir til HIV-smittede, der endnu ikke havde udviklet AIDS. Resultaterne var vellykkede.

Det store spørgsmål, som herefter melder sig er: Skal man give den omdiskuterede medicin i stor skala til de mange smittede? Skal man evt. i højere grad end nu opfordre folk til at få smitten konstateret, så de kan komme i tidlig behandling?

Desværre foreligger der endnu ingen endelig forsøgsrapport fra de to amerikanske studier. Ingen danske AIDS-eksperter ønsker at gå ind i en nærmere vurdering af perspektiverne, før man har set en videnskabelig rapport med tørre tal.

De to forsøg

Det største af de to forsøg omfatter 3.200 HIV-smittede, der har meldt sig frivilligt. Forsøget ledes af *Paul Volberding* fra San Francisco General Hospital på vegne af de amerikanske sundhedsmyndigheder.

1.300 ud af de 3.200 forsøgspersoner havde allerede ved forsøgets start et svækket immunforsvar (T4-tal på mindre end 500 pr. mm³).

Forskerne delte disse 1.300 i to grupper. Den ene fik Retrovir, mens en kontrolgruppe ikke fik denne medicin. Da forsøget for denne gruppe blev afbrudt efter et års tid, havde man konstateret, at udviklingen af HIV-infektionen blev halveret hos de patienter, som fik Retrovir. Som mål for infektionens udvikling så man på antallet af patienter, som udviklede AIDS eller forstadier til AIDS.

Kun 3 pct. af de patienter, som fik Retrovir, fik bivirkninger i form af

kvalme. Dette resultat er i tråd med tidligere undersøgelser, som peger i retning af, at patienter som endnu ikke er meget syge, er bedst i stand til at tåle en Retrovir-behandling.

Forsøget fortsætter for de patienter, som havde et forholdsvis godt immunforsvar fra forsøgets start. Her foreligger der derfor ingen resultater endnu.

Et andet forsøg omfattede 713 HIV-smittede, som havde et svækket immunforsvar (T4-tal mellem 200 og 800), og som også havde nogle tidlige symptomer, der forbindes med HIV-infektionen. Også dette forsøg viste, at Retrovir kunne bremse udviklingen af infektionen blandt patienter med T4-tal under 500.

Venter på nærmere tal

Det er som nævnt de amerikanske sundhedsmyndigheder, der har forestået de to forsøg, og som vurderer, at der kan konstateres en positiv virk-

DDI: Alternativ til Retrovir?

De amerikanske sundhedsmyndigheder har givet tilladelse til, at man på forsøgsbasis kan begynde at anvende et nyt stof i behandlingen af AIDS, nemlig præparatet DDI, som fremstilles af medicinalfirmaet Bristol-Myers.

DDI var et af de store samtaleemner ved verdenskongressen om AIDS i Montreal i juni, fordi det havde vist en positiv virkning ved såkaldt åbne

forsøg. Stoffet er imidlertid ikke endeligt afprøvet. Det vil først ske ved såkaldt »dobbeltblinde« forsøg.

På grund af de gode foreløbige rapporter har de amerikanske sundhedsmyndigheder imidlertid tilladt, at DDI anvendes til AIDS-patienter, der ikke kan tåle Retrovir.

DDI ligner Retrovir. Ligesom Retrovir kan det bremse udviklingen af

HIV-infektionen, men ikke slå virus ihjel. I følge de foreløbige rapporter har det færre bivirkninger end Retrovir.

Hvis DDI indfrier forventningerne ved de endelige forsøg, kan næste skridt i behandlingen af AIDS-patienter evt. blive kombineret behandling med Retrovir + DDI.

ning. Der foreligger imidlertid i skrivende stund ingen nærmere *tal* fra de to forsøg, selv om de blev afbrudt i slutningen af juli. Disse tal vil først blive offentliggjort, når forsøgsresultaterne beskrives i et videnskabeligt tidsskrift.

I USA har sundhedsmyndighederne hidtil kun anbefalet Retrovir til patienter med et stærkt svækket immunforsvar (T4-tal under 200), men man overvejer, om man skal udvide anvendelsesområdet. Hvis man f.eks. giver Retrovir til alle HIV-smittede med T4-tal under 500, skønner man, at der alene i USA vil være yderligere 400.000 patienter, som kan komme i betragtning. Det vil have væsentlige økonomiske konsekvenser og vil betyde en omlægning af hele AIDS-behandlingen.

Resistens?

Hertil kommer frykten for *resistens*. Nyere undersøgelser kan tyde på, at der hos patienter, der får Retrovir, kan udvikles virus-stammer, der efterhånden bliver mere robuste overfor Retrovir. Man har tidligere gjort tilsvarende erfaringer med antibiotika som f.eks. Penicillin. Disse erfaringer gør, at lægerne i dag er langt mere varsomme med at give antibiotika, end de var for nogle år siden.

Der foregår dog fortsat en diskussion om resistens-problemet. Det påpeges således, at det kun er ved laboratorieforsøg, man har kunnet påvise, at virus fik nedsat følsomhed overfor Retrovir. Det er ikke sikkert, at man vil se det samme resultat i den praktiske, kliniske behandling. Et stof, der ligner Retrovir en del, er således Acyclovir (Zovirax), som bruges mod Herpesvirus. For nogle år siden fandt man resistens mod Acyclovir ved laboratorieforsøg, men i den praktiske patientbehandling har dette endnu ikke givet så store problemer, som man kunne frygte.

Det er på den anden side klart, at de nye Retrovir-forsøg har skabt håb hos mange HIV-smittede om, at det på et tidspunkt - i en ikke for fjern fremtid - bliver muligt at give en medicin, der forhindrer, at HIV-infektionen udvikler sig til sygdommen AIDS.

ng.

Plakaten er udført som original for grafisk Bo Bonfils. Lene Møller har tegnet den grafisk. Plakaten er udført af Bo Bonfils. Lene Møller har tegnet den grafisk. Plakaten er udført af Bo Bonfils. Lene Møller har tegnet den grafisk.

– Det er med stolthed, jeg igen i år kan præsentere en smuk årsplakat, der er produceret ganske uden udgifter for AIDS-Fondet, sagde fondets præsident, skuespilleren Susse Wold, på årsmødet d. 30. november.

Plakaten er tegnet af Bo Bonfils og kan købes for 150 kr. ved henvendelse til AIDS-Fondet (tlf. 39 27 14 40).

Overskuddet fra plakaten og andre materialer går til information, forskning og patientstøtte gennem AIDS-Fondet.

AIDS-sekretariatet er flyttet

Sundhedsstyrelsens AIDS-Sekretariat har fået nye lokaler i Amaliegade 7. Flytningen betyder, at AIDS-sekretariatet kommer nærmere Sundhedsstyrelsens øvrige afdelinger. Postadressen er fortsat Postboks 2020, Amaliegade 13, 1012 K.

Retrovir

Sådan virker det

Sygdommen AIDS er sidste stadium af en infektion med det virus, der hedder HIV.

HIV angriber forskellige typer af celler i organismen. Det alvorligste er angrebet på - og ødelæggelsen af - en særlig type hvide blodlegemer (T4-hjælperceller), der spiller en central rolle for organismens immunforsvar, dvs. forsvaret mod angreb fra andre mikroorganismer. Man måler ofte, hvor langt HIV-infektionen har udviklet sig hos den enkelte patient, ved at måle indholdet af T4-hjælperceller i blodet.

HIV har den egenskab, at det kan bygge sine egenskaber ind i cellekernen i en T4-celle. Når den inficerede cellekerne senere skal til at formere sig, danner den nyt HIV i stedet for en ny cellekerne.

Når HIV skal bygge sine egenskaber ind i cellekernen, bruger det et bestemt enzym. Retrovir blokerer dette enzym. Dermed kan man hindre, at HIV »bygger sig ind« i cellekernerne.

Retrovir er derimod *ikke* i stand til at dræbe det virus, som cirkulerer frit i kroppen. Det vil altså fortsat kunne virke. Derfor skal en AIDS-patient have Retrovir til stadighed. Men så længe Retrovir'en virker, kan stoffet *bremse* en yderligere udvikling af infektionen og forøge patientens livskvalitet.

Retrovir synes desuden at kunne bremse HIV-infektionens angreb på hjernecellerne, så man kan afværge den demens, som rammer en del AIDS-syge.

Bivirkningerne

Desværre har Retrovir temmelig alvorlige bivirkninger hos personer, som har udviklet sygdommen AIDS. Den vigtigste er, at stoffet bremser organismens egen produktion i knoglemarven af røde og hvide blodlegemer.

De nye Retrovir-forsøg har skabt håb hos mange HIV-smittede, men endnu er det kun AIDS-syge, der får tilbudt medicinen i Danmark.

Nogle patienter får nedsat dosis og nogle tåler slet ikke Retrovir. Det gælder navnlig meget syge patienter. Derimod fandt man i de nye amerikanske forsøg kun begrænsede bivirkninger blandt de HIV-smittede, som endnu ikke var blevet syge.

En patient i Retrovir-behandling skal følges nøje. Lægerne måler såle-

des løbende, hvor mange røde og hvide blodlegemer, han har.

De alvorlige bivirkninger - og frykten for resistens - har ført til forskellige forsøg med henblik på evt. at reducere den daglige dosis. Flere typer af forsøg kan nævnes her:

- En række forsøg sigter mod at kombinere Retrovir med anden medicin. De fleste forskere forventer, at

inf. vucung
den fremtidige AIDS-behandling ikke vil komme til at bestå af en enkelt »mirakel-medicin« men netop i en kombinationsbehandling.

- Flere forsøg sigter mod at fastslå, om det virkelig er nødvendigt at give patienterne 1200 mg Retrovir som normal daglig dosis, eller om man kan klare sig med mindre. Her kan nævnes et skandinavisk forsøg, som startede efteråret 1987, og som ventes afsluttet januar 1990. I forsøget har man sammenlignet virkningen af at give patienter 400, 800 eller 1200 mg i normaldosis.

- Endelig kan nævnes forsøg, som sigter mod at forlænge virkningen af Retrovir ved at få det til at blive længere i kroppen. Amerikanske forskere har således undersøgt, om man kan »drøje« på det dyre Retrovir ved også at give patienterne stoffet probenecid, som bremser nedbrydningen. Man tilråder dog ikke denne kombination på nuværende tidspunkt.

Flere syge - færre får Retrovir

I Danmark er Retrovir eneste anerkendte middel til behandling af AIDS-patienter eller patienter med svære forstadier til AIDS (såkaldt »svær ARC«).

Wellcomes danske afdeling skønner, at der efteråret 1989 kun er et par hundrede danske AIDS-patienter i Retrovir-behandling. Tallet er næsten halveret i løbet af et års tid, selv om antallet af syge er steget. Der er formentlig nu 400-500 patienter i Danmark, som opfylder betingelserne for at få Retrovir.

Professor *Peter Skinhøj*, Rigshospitalet, siger, at det er rigtigt, at de danske læger er blevet lidt mere tilbageholdende med at give Retrovir.

- Vi har fået mere respekt for stoffet, siger han. For et år siden var vi måske tilbøjelige til at tilbyde Retrovir

til patienter med nogle af de mindre alvorlige forstadier til AIDS. Men efterhånden ved vi mere om bivirkningerne; der er frygt for resistens efter 1/2-1 år; og der er diskussion om størrelsen af den rigtige dosis.

- Derfor er vi blevet mere varsomme med stoffet. Der er en tendens til at gå tilbage og se: Hvad viste det oprindelige forsøg, hvor Retrovir fik sit gennembrud? Strengt taget drejede dette forsøg sig ikke om AIDS- eller ARC-patienter i almindelighed, men om en mere afgrænset gruppe med bestemte symptomer.

- Det er dog fortsat holdningen i Danmark, at alle patienter med AIDS eller »svær ARC« skal have tilbud om Retrovir, hvis de kan tåle det. Patienten kan sige nej, men på Rigshospitalet tror jeg kun, det er ca. 10 pct. der ikke får Retrovir, siger Peter Skinhøj.

ng

En kostbar medicin

Aktierne på det store medicinalfirma Wellcome Foundation Ltd. gik pænt i vejret, da Londons Børs den 3. august 1989 modtog en telex om de nye forsøg med Retrovir til HIV-smittede. Wellcome er eneproducent af den kostbare AIDS-medicin, som også kaldes AZT eller ziduvudin. Det er svært at diskutere Retrovir uden at komme ind på Wellcomes monopolstilling.

Wellcome blev grundlagt i 1880 i USA af *Henry Wellcome* og *Silas Burroughs*. Firmaet havde i det regnskabsår, som sluttede august 1989, en omsætning på 1,4 milliarder britiske pund (ca. 15 milliarder kr.) og en fortjeneste før skat på 283 mill. pund. (ca. 3 milliarder kr.). Alene salget af Retrovir tegner sig med 1,5 milliarder kr. for ca. 10 pct. af omsætningen. Firmaets største succes er dog Zovirax (acyclovir), som tegner sig for godt 3 milliarder kr.

Størsteparten af firmaet ejes af en fond, som i 1988 gav støtte til forskning, uddannelse m.v. for mere end 100 mill. dollar.

Wellcome bruger også store summer på egen forskning og var før sygdommen AIDS blev kendt førende med antivirale midler (dvs. midler mod virus). Selve stoffet Retrovir eksisterede faktisk i Wellcome's laborato-

rier, før AIDS blev opdaget. Da man i slutningen af 1983 identificerede HIV - det virus, som giver AIDS - tog Wellcome initiativ til en systematisk afprøvning af en række af de stoffer, man havde udviklet. Efteråret 1986 kunne et større forsøg med Retrovir afsluttes med heldigt resultat.

Wellcome har siden udbygget sin forskning omkring den nærmere anvendelse af Retrovir, ligesom man f.eks. har sponsoreret de seneste verdenskongresser om AIDS.

Prisen til debat

Wellcome har en enestående position på AIDS-området ved at have verdenspatent på den eneste virksomme medicin, og firmaets prispolitik har flere gange været i søgelyset. Selskabet ønsker ikke at oplyse, hvad det koster at fremstille Retrovir.

Prisen er to gange blevet reduceret med 20 pct. - i 1987 og efteråret 1989. I dag er engros-prisen for én kapsel med 100 mg Retrovir 1,2 dollars i USA. En AIDS-patient, der får fuld dosis, får normalt 12 kapsler daglig, svarende til 14,4 dollars i engrospris (ca. 100 kr.). Hvis de HIV-smittede, der endnu ikke har fået AIDS,

skal i behandling, forventer man en daglig dosis omkring 500 mg, svarende til 6 dollars (40 kr.) daglig. De-tailprisen hos apotekerne vil være væsentligt højere.

Mange sygehuse køber til engrospris. I Danmark skal et sygehus i dag betale omkring 44.000 kr. årligt alene i medicin for at have en patient på fuld dosis Retrovir (1200 mg daglig). 500 mg daglig vil koste godt 18.000 kr. årligt.

I Danmark kommer de enkelte AIDS-patienter ikke til at opleve den høje pris. Udgifterne til AIDS-patienterne deles mellem amterne og Københavns og Frederiksberg kommuner. Dette skyldes bl.a. de høje medicinudgifter og den geografiske skævhed, der er i sygdommens udbredelse.

I USA har de høje priser ført til en række demonstrationer og protester. Forud for den sidste prisreduktion havde amerikanske bøsseorganisationer således iværksat en række demonstrationer og protestaktioner. Wellcome afviser dog, at dette pres var årsag til beslutningen om at sænke prisen. Beslutningen skyldtes forventninger om et øget salg på grund af de vellykkede forsøg med HIV-smittede, siger selskabet.

ng.

AIDS-dag i Århus

5.000 unge til udstilling med teater, musik, digte og noveller

Der er hende, der stråler af positiv livsglæde. Hun skal bare ud at rejse. Vil lære alle mennesker at kende. Og så er der dydsmønstret, der mener, man skal spise op og børste tænder. Og den vampede, der søger grænser og skal have 110 procent fart på hele tiden. Eller hende, der bare altid gør, som veninderne gør.

De er alle i den alder, hvor dukken ryger i skraldespanden, og man begynder at lægge sorte streger omkring

øjnene. Og de er i den alder, hvor drengene bliver interessante på en helt ny måde. Hvor begreberne udvider sig, og AIDS er et af de nye, vedkommende ord.

Morale og sort humor

Pigerne fra teatergruppen Misk-Mask har lavet et stykke om AIDS. Men sygdommen er kun indirekte med. Styk-

ket handler først og fremmest om piger i den »farlige« alder, og hvem af de fire typer, der lever tættest på risikoen, må tilskueren selv afgøre. Moralen lyder: Hvis hun helt havde ladet være med at leve, var hun måske slet ikke død. . .

En anden ungdommelig drama-gruppe har valgt at se på emnet med sort humor. De har ladet hele familien rejse på charter-tur til Zimbabwe. Her er der masser af plads, de fleste af lan-

– Den internationale AIDS-dag har stor effekt for dem, der har deltaget aktivt i konkurrencerne, siger Per Jensen-Klixbøl og Erik Christensen.

FOTO: JENS BYGHOLM/VERDENSBLADET

FOTO: JENS BYGHOLM/VERDENSBILEDER

Teatergruppen Misk-Mask i et stykke om AIDS og piger i den »farlige« alder.

dets indbyggere ligger på sygehuset med AIDS eller er døde. Og da familie-faderen er HIV-smittet skabsbøsse, og moderen er til hurtige sidespring, er de i fuld færd med at gå planken ud. Men til tonerne af Batman suser den gummihandskede Black Jack rundt og forsøger at redde stumperne.

Den internationale AIDS-dag i Århus den 1. december var kulminationen på ugers og måneders forberedelser. I hundredevis af børn og unge har taget udfordringen op og deltaget i konkurrencerne. De har skrevet digte og noveller om AIDS, og de har skrevet tekster og musik om emnet. Den

vindende musikgruppe skal indspille en professionel video. Og kvaliteten af de indsendte digte og noveller er så god, at de vil blive udgivet som antologi.

Aktivere og engagere de unge

- Det er AIDS-dag hver dag. Og vi har lavet konkurrencerne for at aktivere og engagere de unge omkring emnet i en længere periode, oplyser to af arrangørerne, skolekonsulent *Erik Christensen* og ungdomsskoleinspektør

Per Jessen-Klixbüll. - Den internationale AIDS-dag har stor effekt for dem, der har deltaget aktivt i konkurrencerne, og interessen for emnerne har bredt sig som ringe i vandet. Og så er AIDS-dagen en mulighed for lærerne til at pleje deres dårlige samvittighed. Den giver en god anledning, så også den mere blufærdige type får taget emnet op på en ordentlig måde.

Og der var masser af hjælp at hente på AIDS-dagen i Århus. Her blev man præsenteret for al relevant litteratur, film og undervisningsmateriale. Blodbanken, sygehusvæsnet, bøsser, lesbiske og AIDS-Info var alle repræsenteret og villige til en snak. Tre festklædte fyre i skindbukser og gule silkeskjorter repræsenterede HIV-smittede fra Positivgruppen.

Omkring 5.000 - fortrinsvis folkeskolelærere og deres elever mødte op til AIDS-dagen i Århus. Og svarene i konkurrencen Tip en Tolver viste, at begrebet AIDS har sat sig. Langt de fleste unge ved godt, hvad det handler om.

Anni Heiberg

TO MENNESKER

To mennesker,
alene i et mørkt rum,
samme køn,
samme kærlighed.
Deres kroppe er dirrende, varme.

To mennesker,
elsker i et mørkt rum,
kender kun til kærlighed.
Deres kys er hede,
våde.

- I et kort sekund
glemmes frygten,
angsten for AIDS.
De lever i nu'et,
to mennesker.

Trine Jørgensen
8.A. Elise Smiths Skole
Nørre Allé 25
8000 Århus C.

Et af vinderdigtene fra AIDS-dagen i Århus.

Nye materialer til børn, stofmisbrugere og sundhedspersonale

Hvis nogen har syntes, at der var blevet lidt stille omkring AIDS-oplysning, så slutter 1989 (eller 1990 starter) med et mindre bombardement af oplysningsmaterialer.

Filmen *«Et andet liv»* er netop blevet genudsendt i TV2, og folkeskoler, gymnasier m.v. står på venteliste til filmen og det skriftlige materiale på amtscentralerne. En ny tegnefilm om sikker sex kommer i starten af 1990 og omtales senere i AIDS-Nyt.

Her og nu er følgende materialer til meget præcise målgrupper klar til brug:

Må man kysse?

«Må man kysse?» er titlen på en 15 minutters videofilm til børn i alderen

8-12 år. Filmen viser, hvad børn har af spørgsmål omkring AIDS.

Sammen med filmen følger lærervejledningen *«Børn & AIDS - angst og fantasier eller viden?»*. Den er skrevet af Jytte Kynde Sørensen.

- Skal børn endnu før de er seksuelt aktive lære om AIDS? Er det ikke at påtvinge dem en viden, før de har noget at bruge den til? Og kan det ikke give yderligere angst?, skriver forfatteren i indledningen.

Hun mener, at uvidenhed, spredte og måske forkerte oplysninger via massemedier kan skabe angst, fantasier og mareridt hos de 8-12 årige. Derfor har de krav på reel viden om AIDS.

Filmen udlånes fra amtscentralerne for undervisningsmidler. Sammen med filmen følger en lærervejledning samt et klassesæt spørgeskemaer til børnene.

Videofilmen og pjecce er produceret af Frode Pedersen og Jytte Kynde Sørensen, og er finansieret af Sundhedsstyrelsen og Forsikringsselskaberne i Danmark.

Er der HIV i sprøjten?

«Er der HIV i sprøjten?» er en plakat og en lille folder i lommeformat til stofmisbrugere, der bruger sprøjter. Den er udgivet af Sundhedsstyrelsen i samarbejde med Alkohol- og Narkotikarådet.

Folderen opfordrer til aldrig at dele sprøjter og kanyler med andre og til altid at bruge nye sprøjter. Men da disse gode råd ikke altid er realistiske for en stofmisbruger i en trængt situation, giver folderen også udførlige anvisninger på at rense sprøjter for at nedsætte risikoen for HIV-smitte.

Plakat og folder distribueres via social- og sundhedsforvaltningerne i amterne og Københavns og Frederiksberg kommuner samt Kriminalforsor-

gen. Materialet er bl.a. tiltænkt behandlingsinstitutioner, praktiserende læger, bistandskontorer og apoteker.

Man kan aldrig vide

«Man kan aldrig vide» er en videofilm på ca. 20 minutter til hospitalspersonalet. Den handler om forebyggelse af HIV-smitte i hospitalsmiljøet, risiko ved stik med kanyler osv.

Filmen er egnet som diskussionsoplæg i mindre grupper, f.eks. studiekredse, og distribueres gennem amtscentralerne for undervisningsmidler. Sammen med filmen følger et undervisningsmateriale samt retningslinierne til forebyggelse af HIV-smitte i sundhedssektoren.

Filmen er udsendt af Sundhedsstyrelsen og kan lånes fra januar 1990.

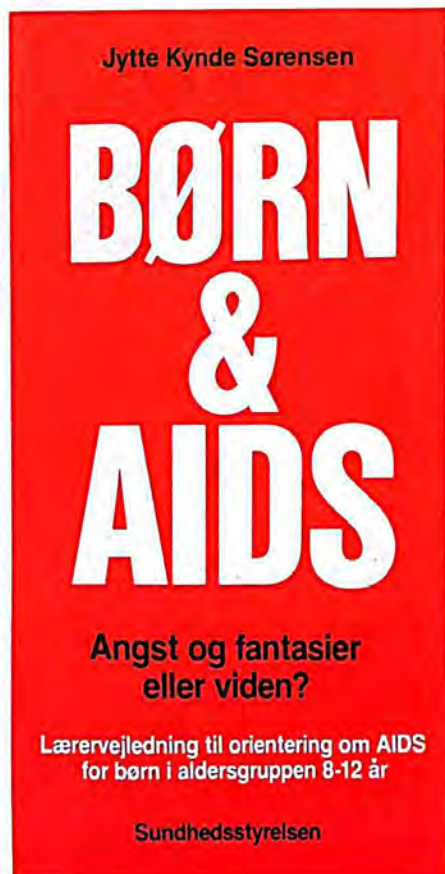

FOTO: BILLEDHUSET

Illustrationer til pjecerne for sundhedspersonalet.

Smil kan også smitte

»Smil kan også smitte« er en videofilm på ca. 20 minutter til personalet på hjemmepleje-området. Den handler især om den psykosociale støtte til AIDS-patienter i hjemmet, hjælpemidler m.v.

Filmen er egnet som diskussionsoplæg i mindre grupper og distribueres gennem amtscentralerne for undervisningsmidler. Til filmen hører et undervisningsmateriale samt Sundhedsstyrelsens retningslinier til forebyggelse af HIV-smitte i sundhedssektoren og pjecen om psykosocial støtte til HIV-smittede og AIDS-syge.

Filmen er udsendt af Sundhedsstyrelsen og kan lånes fra januar 1990.

Prøven er positiv

»Prøven er positiv« er en videofilm på ca. 20 minutter til de praktiserende læger. Den handler om psykosocial støtte i forbindelse med samtaler om HIV-testning.

Også denne film er beregnet til diskussionsoplæg i mindre grupper. Den distribueres gennem de praktiserende lægers kredsforeninger. Sammen med filmen følger et undervisningsmateriale og pjecen om psykosocial støtte til HIV-smittede og AIDS-syge.

Filmen er udsendt af Sundhedsstyrelsen og kan lånes fra januar 1990.

j-mil

FOTO: BILLEDHUSET

Et år med HIV-hjælpen

Hver mandag kl. 19-22 er linieme åbne til »HIV-hjælpen« - et rådgivningstilbud for bøsser og for andre mænd, der har sex med mænd. HIV-hjælpen er bemandet med 18 frivillige. Arbejdet ledes af en fastansat, halvtids medarbejder.

Det er vigtigt, at der er forskellige *valgmuligheder*, når det gælder rådgivning, for de mennesker, som er smittet med HIV, som er AIDS-syge, eller som f.eks. har en smittet partner. Derfor supplerer HIV-hjælpen den rådgivning, der gives på f.eks. de infektionsmedicinske afdelinger og i Positivgruppen.

HIV-Hjælpen får støtte fra Sundhedsministeriets AIDS-pulje.

Efter et års virke har HIV-hjælpen gjort op, at man har haft 121 rådgivningssamtaler, heraf 46 førstegangs-

samtaler. Samtalerne foregår normalt personligt i HIV-hjælpen's lokaler i Knabrostræde 3 (hos Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske). Man tilbyder dog også at tage ud i hjemmet hos de personer, som søger råd. Der er normalt to rådgivere om de enkelte samtaler.

Blandt de frivillige rådgivere er en jurist, en læge, en præst, en socialrådgiver m.v. Der er således mulighed for at give sagkyndige råd om f.eks. sociallovgivning, testamente, begravelse, nye lægemidler m.v.

- Men de fleste henvendelser drejer sig om personlige forhold, som f.eks. spørgsmålet, hvordan den enkelte skal forholde sig overfor arbejdspladsen, over for familien, fortæller *Torben Bitsch*, der leder HIV-Hjælpen. Mange har også problemer med deres partner

eller med evt. at skabe kontakt til nye partnere. Eller de er måske bange for udsigten til evt. at blive syge uden at have en partner.

HIV-hjælpen har taget initiativ til flere andre støtte-eller oplysningsaktiviteter i forbindelse med HIV/AIDS.

Man har således startet et afspændingshold for HIV-positive med frivillig lærerkraft. De afspændingsøvelser, de HIV-positive har brug for, er ganske vist de samme, som andre mennesker kan bruge. Men hvis de HIV-smittede f.eks. har hudlidelser, ønsker de måske ikke at vise deres krop for et almindeligt afspændingshold. Samvær med andre HIV-positive kan derimod være en støtte.

Hvis man ikke kan komme til samtale om mandagen er der mulighed for at aftale et andet tidspunkt. HIV-hjælpen kontaktes på tlf. 33 13 19 48.

HIV-hjælp til døde

I Sundhedsstyrelsens idekatalog »HIV og AIDS - Virkelighed og visioner« pegede man på de døde homoseksuelle som en gruppe, hvor der var særlige kommunikationsproblemer. Tilsyneladende var der særlig mange HIV-smittede blandt døde homoseksuelle, mente rapporten.

HIV-Hjælpen har nu taget initiativ til at sikre en særlig oplysning for døde. Man har kontakttet dødekonsulenterne i Landsforeningen for Døde og Tunghøre med henblik på et samarbejde. Man har også kontakttet »Regnbuen« - en forening for døde homoseksuelle, hvor man har arrangeret en »sikker sex aften«. Man har desuden taget initiativ til, at Døvefilm-og Video får et kort AIDS-oplysningsafsnit med ud i sine udsendelser til de døde.

Hvis døde homoseksuelle ønsker personlig rådgivning, har HIV-hjælpen sikret, at man kan få tolke-bistand.

Torben Bitsch fra HIV-hjælpen oplyser, at han har kendskab til otte HIV-positive eller AIDS-syge døde på landsplan.

Om det er udtryk for en overrepræsentation, som skyldes andet end tilfældigheder, er vanskeligt at bedømme.

Aktuelle tal

Anmeldte AIDS-tilfælde pr. 30.11.1989

Smittet ved	Mænd	Kvinder
Homoseksuel kontakt	390	0
Intravenøst stofmisbrug	9	8
Homoseksuel kontakt og intravenøst stofmisbrug	6	0
Behandling af blødersygdom	12	0
Blodtransfusion	3	7
Heteroseksuel kontakt	21	9
Fødsel eller graviditet	3	2
Ukendt smittemåde	24	0
Under udredning	0	0
I alt	468	26

